

□ спеціально для «Вісника»

Нещодавно ми розповідали читачам чотирьох частин розповіді про незаплату за роботу по-статей історика-архівіста, краєзнавця, дослідника Лубенської старовини початку XX ст. Матвія Астряба («Вісник» від 28 січня 2015р.) В цій історичній розповіді ми зазначили, що в 1923 р. М.Г.Астряб завершив головну справу свого життя - написання праці «Малоросійський Лубенський козацький полк», яку того ж року відправив до Російської Академії наук в Петроград. Там ця праця була передана академікові С.Ф.Платонову для рецензування.

Рецензент відзначив цінність роботи, але висновки зробив не на користь її публікації, оскільки вона не відповідає основному принципу пролетарської історичної науки: «Історію вершать не особистості, а народ». Понад шість десятиліть подальша доля рукопису була невідомою. Вважалося, що він безповоротно втрачений.

І ось, 7 липня 1988р. гребінківському краєзнавцю О.І.Припутню вдалося вийти «на слід» цієї фундаментальної роботи в одному з архівів Північної палмири. Та для лубенців знайомство з працею М.Г.Астряба, цінність якої неймовірно велика, тому що автор при написанні нарису користувався архівами, більшість яких загинула в період війни 1941-1945рр., було недосяжним.

Навесні цього року, на наше прохання, Почесний консул у Санкт-Петербурзі, Заслужений діяч науки Російської Федерації, доктор економічних наук, професор Анатолій Миколайович Асаул з допомогою науковців Санкт-Петербурзького філіалу Архіву Російської Академії Наук віднайшов у архівних фондах цю роботу М.Астряба.

Сьогодні ми пропонуємо читачам «Вісника» дійсно унікальний, ексклюзивний матеріал - ури-

вок із вступу до історії Малоросійського Лубенського козацького полку М.Г. Астряба (Публікацію здійснено на основі договору №12-11-15 «Про копіювання і надані права на публікацію документів архівного фонду» від 25 березня 2015р., укладеного за власні кошти замовником - Заслуженим діячем науки РФ, доктором економічних наук, професором А.М.Асаулом з Санкт-Петербурзьким філіалом Архіву Російської академії Наук.

Текст друкується мовою оригіналу.

Матвей Астряб

ЗАСЕЛЕНИЕ ПОСУЛЬЯ ВСТУПЛЕНИЕ СКИФЫ

1. О жителях по бассейну речки Сулы, левому притоку Днепра, первое указание находим у Геродота. Этот писатель, прозванный от древних греков отцом истории, отводит Посулье в область занятую в V веке до Рождества Христова скифами-земледельцами, которых греки, живши по р. Бугу называли поднепровцами, а сами себя они называли счастливыми обывателями. Пространство земли, занятой этими земледельческими скифами, Геродот определяет тремя днями ходьбы на восток от Днепра к р. Самаре и одиннадцатую днями по речке Днепру вверх, до страны пустынной большею частью.

Запустение Посульское

2. Территория Полтавской губернии в прошлом

находилась на «великом пути» движения народов из Азии в Европу. Волна народных передвижений несколько раз сносила прежнее поселение и оставляла простор свободным для новых пришельцев.

3. Первый повествователь о Земле Русской - летописец Нестор отводит земли по среднему Днепру поднепровцам-полянам людям «кротким и тихим», а на север от Днепра по рекам Суле и Десне он помещает северян. Которые «живут в лесу, как всякий зверь, едят все нечистое, сквернословят перед отцами и снохами, собираются плясать и играть бесовски, устраивают игрища между селами, не совершают браков, а уводят к себе в жены ту, с которою уславливаются, имеют жен по две и три, а когда кто умирает, то над умершим устраивают тризну, потом кладут кладу великую, на нее кладут покойника и сжигают, а потом, собравши кости, складывают их в маленькую посудину и ставят на столбы возле дороги». Скифы же бальзамировали покойников и зарывали их в землю.

На левом берегу Гнилой Оржицы, впадающей в Сулу, в Лубенском уезде, при деревне Высокий Горб, на бугре, в могильном кургане, найден недавно большой человеческий скелет, кости которого при трении оставляют красноватый след.

4. Реке Суле в самом начале русской истории суждено было стать для Руси рубежом против нападения степняков печенегов, половцев и потом татар. Уже Владимир Святой начал строить укрепления («города») по р. Суле. Из-за Сулы

в 992г. в русскую землю вторглись дикие печенеги, ... которых в единоборстве поразил русский богатырь. И князь Владимир в ознаменование этой победы «заложил город» Переяславль. В 1107г. к городу Лубену (Лубнам) подошли рати русская и половецкая. Августа 12 в 6 часов утра, русские вброд перешли через Сулу, подняли воинский крик, разбили половцев и преследовали их до Хорола. Половцы «пакостили» и в 1153г. Орошалось Посулье русскою кровью и от княжеских междоусобиц. Против детей Владимира Мономаха, завладевших Переяславским княжеством, старшие двоюродные братья Ольговичи с собою привели союзников половцев и устроили «лагубу посульцам», повоевали они «села и города на Суле» и двинулись к Переяславу в 1136г. Страдали посульцы также и от опустошений половцев приводимых внуками Владимира Мономаха против Переяславских князей. Половцы забрали и разорили города по Суле в 1185г. после несчастливого похода Ольговичей в степи половецкие. Это несчастье с русскими князьями воспел русский певец в своей «Песне о полку Игореве», сына Святослава Ольговича. Певец оплакивает гибель людей и городов Посульских: «... (половцы) по Роси и по Суле градами поделилися», «уже бо не течет серебристыми струями Сула».

По Суле к тому времени в русской летописи упоминаются города Лубны, Лукомье, Горошин, Ромны, Глинск, Снетин и Пирятин».

Підготували
Ігор і Валерій КОЗЮРИ.

«Рукописи, все-таки, не горять!»